

OBSERVATION
UDC 616.891:331.68

TIMSKI PRISTUP NEZAPOSLENIM OSOBAMA S PSIHOSOMATSKIM TEŠKOĆAMA

SLAVENKA MAJSKI-CESAREC

*Privatna ordinacija medicine rada,
Varaždin*

Primljeno 31. listopada 1995.

Među nezaposlenima u Zavodu za zapošljavanje Područne službe Varaždin evidentirane su i osobe sa zdravstvenim teškoćama koje otežavaju zapošljavanje. Tijekom 1994/95. tim za profesionalnu orijentaciju obradio je 40 osoba. Kriteriji za obradu donosili su se širom timskom raspravom (savjetodavac, pomoćnik načelnika Područne službe, psiholog, pedagog i specijalist medicine rada). Kriteriji su se temeljili na zdravstvenim kontraindikacijama za zanimanje, na duljini nezaposlenosti, na nastanku invalidnosti ili bolesti, na socijalnom statusu, na postojanju zadovoljavajuće preostale radne sposobnosti za druge poslove, na mogućnosti uključivanja u rad te na motiviranosti kandidata za rad, prekvalifikaciju, dokvalifikaciju ili školovanje. Iskustva na ovoj problematici upućuju na opravdanost ulaganja ponajprije u profesionalnu orijentaciju, kako bi se izbjegla negativna selekcija te uzaludno ulaganje u školovanje. Program prekvalifikacije, dokvalifikacije i uključivanja u rad prema preostaloj radnoj sposobnosti ostaju samo kao nužna mjera za novonastale bolesti i ozljede te kao korisna i humana metoda u Programu Zavoda za zapošljavanje i u radu tima profesionalne orijentacije.

Ključne riječi:
djelatna politika zapošljavanja, ocjena preostale radne sposobnosti, profesionalna orijentacija – kriteriji

Temeljni ciljevi sustava zapošljavanja su međusobno povezivanje različitih djelatnosti i brojnih djelatnika – izvršitelja u realizaciji zapošljavanja (interdisciplinarno i multidisciplinarno). Mogu se promatrati dvije skupine djelatnosti: 1) savjetovanje

i selekcija i 2) profesionalno informiranje. Korisnici profesionalnog savjetovanja jesu učenici i studenti, posebne kategorije učenika, tražitelji zaposlenja, a posebice osobe s otežanim čimbenicima za zapošljavanje i zaposlenici kojima je potrebna pomoć u svezi s profesionalnim razvojem. Profesionalna selekcija koristi se u neposrednom zapošljavanju, u stručnom osposobljavanju i u prekvalifikaciji te u raspoređivanju na druge poslove. U načelu, profesionalno savjetovanje je rezultat timskog rada psihologa i specijalista medicine rada, a po potrebi i drugih stručnjaka. Provođenje ovih postupaka samo na temelju psihologijskog ili samo liječničkog nalaza osiromašuje postupak. Za cjelovitost postupka i odgovarajuću stručnost u rješavanju problema u osoba s otežanim čimbenicima za zapošljavanje potreban je tim koji se sastoji od psihologa, specijalista medicine rada, savjetodavca i pedagoga. To je tim profesionalne orijentacije pri Zavodu za zapošljavanje Područne službe Varaždin koji uz dobro poznavanje problema provodi i djelatnu politiku zapošljavanja.

ISPITANICI

Ispitanici su bile nezaposlene osobe iz službene evidencije Zavoda za zapošljavanje Područne službe Varaždin, s ispostavama u Ivancu, u Novom Marofu i u Ludbregu, koje su, po ocjeni savjetodavca i pomoćnice načelnika Područne službe, imale otežane čimbenike za zapošljavanje, odnosno psihosomatske teškoće. U razdoblju od 1. siječnja 1994. do 30. lipnja 1995. godine timski je obrađeno 40 ispitanika. Analizirani su: dob, spol, mjesto evidencije nezaposlenosti (Područna služba ili ispostava), radni staž, duljina nezaposlenosti, socijalni status, uzroci bolesti, broj dijagnoza, kvalifikacijska struktura te zaključci i rezultati timske obrade. Obuhvaćeni su ispitanici kod kojih jest i kod kojih nije provedena profesionalna orijentacija te motiviranost za prekvalifikaciju ili preporučeno odgovarajuće zapošljavanje.

NALAZI I KOMENTAR

Prema evidenciji Područne službe Varaždin (od 30. lipnja 1995. godine) na području Varaždinske županije bilo je 7 275 nezaposlenih osoba. U 1 607 osoba utvrđene su psihosomatske teškoće kao čimbenici za otežano zapošljavanje. Od timski obrađenih 40 osoba, 30 ispitanika prijavljeno je u Područnoj službi Varaždin, četiri u ispostavi Ivanec, a po tri ispitanika u ispostavi Ludbreg i Novi Marof. U obrađenoj skupini bilo je 29 ispitanika i 11 ispitanica. Životna dob najvećeg broja svih nezaposlenih i obrađenih ispitanika kretala se od 18 do 25 godina (30% svih nezaposlenih na području Varaždinske županije i 70% nezaposlenih ispitanika).

U kvalifikacijskoj strukturi nezaposlenih, najveći broj odnosio se na kvalificirane i visokokvalificirane radnike (37%), što je bio odraz masovnog otpuštanja radnika iz tvornica (Varaždinske industrije obuće, Inkos, Drvozateks, Metalna industrija Varaždin - MIV, Mundus i Varteks). U obrađenoj skupini najveći broj nezaposlenih bio je među osobama sa srednjom stručnom spremom (78%).

U obrađenoj skupini najbrojnije su bile osobe bez radnog staža, 27 (20 muškaraca i sedam žena), a sedam ispitanika (pet muškaraca i dvije žene) imalo je radni staž duži od pet godina. Razlogom otežanog zapošljavanja kod najvećeg broja ispitanika bila je jedna bolest (18 ispitanika), u njih 11 dijagnosticirane su dvije bolesti, a najmanji broj od pet ispitanika imao je istodobno utvrđene tri ili četiri bolesti (6 ispitanika). Uzrok bolesti u šest ispitanika bila je trauma (dvojica ispitanika sudionici su domovinskog rata), u 14 osoba utvrđene su prirodne bolesti i malformacije, dok je 20 ispitanika imalo druge bolesti.

Izrazito slabog socijalnog statusa bilo je 11 ispitanika, dok je dobrog bilo 15, a zadovoljavajućeg 14 ispitanika. U 23 osobe nije prethodno provedena profesionalna orijentacija. U skupini od 17 osoba s profesionalnom orijentacijom razlozi postojanja čimbenika za otežano zapošljavanje nastali su zbog traume ili bolesti tijekom obrazovanja ili nakon njega, ili se radilo o nepoštivanju preporuka tima profesionalne orijentacije (upis i završeno obrazovanje u drugom, neodgovarajućem zanimanju).

Nakon timske obrade, u 12 ispitanika preporučena je kvalifikacija, u 27 osoba zapošljavanje na odgovarajućim poslovima uz sufinanciranje poslodavca, dok je jedan ispitanik zbog izrazito teškog hendikepa (atrofija očnog živca, prirodna distrofija mrežnice) nakon timske obrade dopunski obrađen, upućen na Invalidsku komisiju i ocijenjen punom invalidnošću. Nadležna služba zapošljavanja Republičkog zavoda za zapošljavanje negativno je riješila četiri predmeta, a 15 ih se nalazi još u postupku.

U analizi bolesti izdvajam među prirodnim bolestima i malformacijama Turnerov sindrom, hipoparatiroidizam, hipotireozu, cerebralnu paralizu te bolesti oka u devet ispitanika (ablacija mrežnice, atrofija očnog živca, keratokonus, astigmatizam s ambliopijom). Među ostalim bolestima posebice bih istaknula ispitanika s Bürgerovom bolešću, kojemu je tijekom obrade amputirana desna noga u visini natkoljenice, zatim dvoje mladih ispitanika s tumorima mozga (stanje nakon operacije astrocitoma odnosno epiduralnog angioma) te miasteniju gravis odnosno multiplu sklerozu u jednog ispitanika u 23. odnosno u 19. godini života.

Postupak obrade osoba s otežanim čimbenicima za zapošljavanje započinje kod savjetodavaca, koji već kod prve evidencije nezaposlenosti dolazi do saznanja o postojanju bolesti ili bolesnog stanja ili njihovu nastanku (za osobe koje su već evidentirane u nadležnoj službi ili ispostavi). Provodi se timska konzultacija: savjetodavac, pomoćnica načelnika Područne službe Zavoda za zapošljavanje, psiholog, pedagog, specijalist medicine rada, ispitanik te katkad i roditelj. Ako se donese prijedlog o daljnjoj obradi, pribavlja se medicinska dokumentacija, pristupa se psihologijskoj obradi te analizi pedagoga. Potom slijedi cjelokupan klinički pregled i dijagnostika specijalista medicine rada. Konzultiraju se, po potrebi, roditelji, skrbnici, članovi obitelji, mogući poslodavci, Centar za socijalni rad te Invalidska komisija. Ako se očekuje uključivanje u rad, tada se prije pisanja

zaključnog mišljenja nastoji dobiti uvid u moguća radna mjesta te konkretno utvrditi radno mjesto i uvjeti rada. Slijedi zaključno mišljenje, koje se uz potrebnu ostalu dokumentaciju dostavlja središnjoj službi zapošljavanja pri Zavodu za zapošljavanje Republike Hrvatske.

Tijekom višegodišnjeg rada u timu profesionalne orijentacije kao specijalist medicine rada (do godine 1994. vanjski suradnik iz Medicinskog centra, odnosno Doma zdravlja, a sada kao privatni liječnik), stalno s mjestom rada lociranim u zgradi Zavoda za zapošljavanje, dobro sam upoznala svekoliku problematiku nezaposlenosti. Prijašnjih godina radila sam na obradi osoba sa statusom nezaposlenosti od prosječno 10 godina, s postojećim bolestima koje su umanjivale njihovu radnu sposobnost te s dovoljnim radnim stažem za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja. Sadašnji program poticajnih mjera djelatne politike zapošljavanja na razini Republike Hrvatske koji je donijela vlada Republike Hrvatske jedno je od posebno hvalevrijednih rješenja. Stoga sam se uključila u predloženu obradu osoba s čimbenicima za otežano zapošljavanje. U strukturi nezaposlenih opazila sam da se povećava broj nezaposlenih osoba sa zanimanjem, da je veći broj nezaposlenih mlađe dobi (do 30 godina), da je udjel žena u ukupnoj nezaposlenosti tijekom prvih šest mjeseci godine 1995. bio 41% te da je povećan broj korisnika novčane naknade i zdravstvene zaštite. U porastu je bio broj osoba koje su bile stručno osposobljene i prekvalificirane s ciljem zadržavanja postojeće sposobnosti za zapošljavanje. Kao rezultat poticajnih mjera zaposleno je 25 boraca domovinskog rata i osoba starijih od 50 godina.

U zaključku posebice treba istaknuti značajne obrade, prekvalifikacije i zapošljavanja osoba s čimbenicima za otežano zapošljavanje. U obrađenoj skupini od 40 osoba bili smo vođeni težinom bolesti, socijalnim statusom i motiviranošću osobe za uključivanje u rad. Prava mjera prevencije nastanka invalidnosti i očuvanja radne sposobnosti ostaje profesionalna orijentacija. Prekvalifikacija, dokvalifikacija i zapošljavanje u sklopu djelatne politike zapošljavanja mora ostati metodom izbora za novonastale bolesti, ozljede, a u sadašnjem trenutku naše realnosti treba misliti i na posljedice ranjavanja i stradavanja u ratnim zbivanjima. Timski pristup i sudjelovanje specijalista medicine rada u obradi nezaposlenih osoba čine poticajne mjere djelatne politike zapošljavanja humanijim i korisnijim.

IZVOR PODATAKA

U članku su korišteni podaci objavljeni u Mjesečnom biltenu, Ministarstvo rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske, Zavod za zapošljavanje, Područna služba Varaždin, ispostave Ivanec, Ludbreg, Novi Marof, br. 1-7, 1995.

Summary

**A TEAM APPROACH TO THE UNEMPLOYED WITH
PSYCHOSOMATIC DISORDERS**

A survey was conducted among persons with the health disorders considered to be aggravating factors in finding employment, who were on the list of the unemployed registered with a regional employment bureau. In 1994/1995 forty persons were selected and examined by a vocational guidance team. The team included a psychologist, a pedagogue, an occupational health specialist, a legal advisor and the employment bureau officer. The criteria were based on the health disorders that are contraindicative for an occupation, on the length of unemployment, time of onset of disease or disability, social status, satisfactory residual work capacity for another occupation, job opportunity and on the person's motivation for work, retraining, earning additional qualifications or for schooling. Results demonstrate that investing in vocational guidance is justified if negative selection as well as a futile loss of time, money and effort spent on schooling are to be avoided. The programme of retraining, additional training and finding an occupation in accordance with one's residual work capacity continues to be applicable only in the case of a newly diagnosed disease, newly inflicted injury or wound as well as a useful and humane method in the work of employment bureaus and vocational guidance teams.

Key terms:

employment policy, residual work capacity assessment, vocational guidance criteria

Requests for reprints:

Dr. Slavenka Majski-Cesarec
Privatna ordinacija medicine rada
42000 Varaždin